

פרשת שלח

(ע"פ הרב מרדכי קמינצקי)

השבוע, אנחנו קוראים על שנים עשר המרגלים שנשלחו לרגל את ארץ כנען. משימת ההשגחה שלהם הייתה אמורה להכין את עם ישראל להיכנס לארצם המובטחת בצורה חלקה וללא הפתעה. אמונה שלמה בתכנונו של הקב"ה הייתה מונעת כל צורך להתערבות בני אדם, אבל זהירות אנושית, או אולי חשש וספקנות, עודדו את רצון העם לנהל את המצב לפי דרכם הם. ובדומה ליחס שבין היהודים לבין ארצם מאז ומתמיד, התוצאות היו הרסניות. כל המרגלים, פרט לכלב ויהושע הצדיקים, חזרו עם סיפורים עצובים, חיזויים של הרס, והבטחות של תבוסה. בני ישראל הושפעו מיד לרעה, והתקווה האופטימית של כניסה אבירית אל הארץ המובטחת לאבותינו הפכה במהרה ללילה של קינות על ביש המזל והסבל הצפויים. אותו הלילה, הליל התשיעי של החודש החמישי, נשאר חקוק בתולדות ההיסטוריה שלנו כלילה של בכי. המעשה שהתחיל כבכייה לא מוצדקת, הפך לתמיד ללילה ההרסני של תשעה באב. החל מעלילת המרגלים ועד חורבנם של שתי בתי המקדש, דרך חתימת האינקוויזיציה, ופְּלָה בהתחלת מלחמת העולם הראשונה, המלחמה שאמורה הייתה לסיים את כל המלחמות, תשעה באב הינו תאריך המרכז של כל הצרות של היהודים. אבל אם אנחנו בודקים את טענותיהם של המרגלים, אנחנו נמצא דפוס עולה של ראייה פוזלת. הם ראו פירות כה גדולים ונהדרים, שהם היו צריכים לשאתם על מוט כפול. הם הבינו כי זוהי דוגמת התוצרת ענקית המצויה בארץ כנען, המראה על גודל המזון שמכלכל את יריבם הענק והחזק.

אבל לא רק הפירות גרמו להם להתקף היסטריה. הם דווחו לבני ישראל בצורה מעוותת את הארץ שזה עתה ריגלו אותה: "הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ, אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא, וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדוֹת" (במדבר, יג, לב).

רש"י מסביר את משמעות המילים "אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא": המרגלים התלוננו, "בכל מקום שעברנו, מצאנום קוברי מתים". הם לא תפסו את הנקודה העיקרית. הקב"ה גרם להרבה אנשים למות באותו זמן, וזה גרם ליושבי הארץ להיות עסוקים בטיפול בהם. הדבר היה לתועלת למרגלים, כי הענקים היו עסוקים באבלם ולא שמו לב למרגלים.

איך יתכן שמאורע שהקב"ה יזם להיות כה מועיל, הפך להיות מובן שלא כהלכה, כאות המבשר אסונות?

בשנות החמישים למאה הקודמת, החליט מפעל ענק של נעליים לנסות ולהשתלט על שוק הנעליים ביבשת המתפתחת של אפריקה. הם שלחו שני סוכני מכירות לבחון אפשרויות של עסקים בעיירות נידחות של היבשת השחורה. אחרי פחות משבוע, הם קיבלו מברק מהסוכן הראשון: " אני חוזר מיד. אין שום סיכוי לעסקים. כולם הולכים יחפים!" במשך ארבע שבועות, הם לא שמעו דבר מהסוכן השני. ואז, יום אחד, הגיע מברק דחוף: " שלחו מיד חמש עשרה אלף זוגות נעליים! שכרתי מקומות בחמש עיירות. אנחנו פותחים רשת של חנויות. המקום שופע הזדמנויות. אין לאף אחד נעליים!"

הגאון, הרב ישראל יעקב קניבסקי – הסטייפלר, בפירושו על התורה "ברכת פרץ", מסביר גגישות אומללות עוזרות לייצר עמדות המנוגדות לחלוטין למציאות. אומרת הגמרא: "בדרך שהאדם רוצה לילך, מוליכים אותו!".

תארו לעצמכם. המרגלים רואים את הענקים האלה בוכים ומתאבלים בהלוויות ענקיות, יום אחר יום. הם היו חייבים להבין שהמכה הזאת אינה נורמלית, כי אם זה היה הכלל, ההלוויות היו הופכות לחלק מחייהם היומיומיים, ולא מאורע השווה להפריע לביטחונם, ההדוק בדרך כלל.

למעשה, מפרש הסטייפלר, שני המרגלים שהיו בימי יהושע אותרו מיד, באותו יום שהגיעו, ורדפו אחריהם ברצון נקמה! ואולם, שנים עשר המרגלים שבפרשתנו נשארו מבלי שהבחינו בהם. אלא שהמרגלים לא הסתכלו למאורעות במבט כזה. כשלאנשים דעות קשות, ומבקשים לראות רק אבדון וקדרות, אז אפילו זיק של אור יסנוור אותם. כשאנחנו לחוצים תמיד בדאגות, רגלינו יוליכו אותנו רק לשביל של אי שביעות רצון. אולם, אם אנחנו לוקחים את הכביש המטלטל של החיים כהזדמנות לתרגל את כח הסבל שלנו, והופכים את הלימונים שניתנו לנו ללימונדה, אזי, ולא כמו מעשה המרגלים, אנחנו נלקט אור, אפילו מהתהום הנראה האפל ביותר. ויום אחד, אנחנו ננהג בעקבות האור הזה עד הארץ המובטחת.